

Mateusz Romaniak

Uniwersytet Rzeszowski

ZAPOŻYCZENIA W POLSKIM SŁOWNICTWIE FRYZJERSKIM

Uwagi wstępne

Od czasów starożytnych człowiek trudnił się rzemiosłem fryzjerskim. Pielęgnowanie włosów wynikało z naturalnych potrzeb ludzkich, w głównej mierze chęci upiększania się oraz troski o urodę. Koncept piękna ewoluował na przestrzeni wieków, a istotny wpływ na rozkwit fryzjerstwa miała zmieniająca się moda.

Definicja słowa *fryzjerstwo*, którą podaje *Słownik języka polskiego* pod redakcją Mieczysława Szymczaka, brzmi następująco: „zawód, zajęcie fryzjera” [SJPS 1978: 616]. Leksem *fryzjer* pochodzi od francuskiego słowa *friseur* (łac. *frisium*) ‘fryz’ [SEJP 1985: 129], a jego współczesne objaśnienie to: „osoba zajmująca się zawodowo stryżeniem i czesaniem włosów oraz goleniem” [SJPD 2008: 950].

Słownictwo dotyczące fryzjerstwa obejmuje liczny zbiór form językowych o wąskim zakresie użycia. Ograniczenie to wynika stąd, że znaczenie leksemu lub zestawienia wyrazowego jest komunikatywne tylko wtedy, gdy zna się ich definicję. Taką definicję tworzy się celowo po to, by móc dokładnie scharakteryzować realia danej dziedziny lub techniki [Markowski 2012: 156].

Badania nad słownictwem fryzjerskim nie były do tej pory prowadzone. Nie znalazłem literatury, w której jednoznacznie poruszano by tematykę zapożyczeń leksykalnych w polskim nazewnictwie fryzjerskim, dlatego też podjąłem się analizy tego zagadnienia. Obiektem obserwacji mogą być zarówno wyrazy funkcjonujące w języku polskim, unormowane, jak i nowe komponenty językowe, niestabilizowane, występujące sporadycznie, ale przez swoją obecność w fachowych publikacjach typowe dla leksyki z tego zakresu.

Materiał badawczy eksцерpowałem ze słowników opublikowanych w języku polskim. Najistotniejszym opracowaniem haseł i etymologii, do

którego się odwołuję, jest *Słownik wyrazów obcych* pod redakcją Elżbiety Sobol [1999]. Niezwykle ważny w mojej pracy jest także *Uniwersalny słownik języka polskiego* pod redakcją Bogusława Dunaja [2007], który zawiera słownictwo specjalistyczne, wyrażenia potoczne i środowiskowe. W licznych przypadkach wykorzystuję w celach poznawczych i informacyjnych trzypiętomowy *Słownik języka polskiego* pod redakcją Mieczysława Szymczaka [1978], który uwzględnia słownictwo fachowe oraz leksykę stanowiącą dziedzictwo przeszłości. W moich badaniach wykorzystałem ponad 300 haseł z zakresu fryzjerstwa, kosmetyki pielęgnacyjnej i specjalizacji pokrewnych. ZapóŹyczenia leksykalne stanowią 60 artykułów hasłowych odnotowanych w słownikach, którymi posługiwałem się podczas pisania pracy. Ich ogólny stan przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Łączna liczba zapóŹyczeń leksykalnych w polskiej terminologii fryzjerskiej

Lp.	ZapóŹyczenia leksykalne	Liczba	%
1.	Germanizmy	21	35
2.	Galicyzmy	18	30
3.	Anglicyzmy	10	16,7
4.	Latynizmy	6	10
5.	Bohemizmy	3	5
6.	Italianizmy	2	3,3

Jak podaje *Uniwersalny słownik języka polskiego* pod redakcją Bogusława Dunaja, „zapóŹyczenie to każdy element (głoska, wyraz, znaczenie, struktura składniowa itp.) przejęty z języka obcego; pożyczka” [USJP 2007: 1329].

Istnieje wiele czynników, które sprzyjają przedostawaniu się obcych słów do języka polskiego. Najczęstszym powodem jest próba nazwania rzeczy, zdarzeń, stanów, które dotychczas nie funkcjonowały w języku, zachodzi więc potrzeba nadania im nazwy. Translokacja ludności i zagraniczne wyjazdy, które miały miejsce w różnych epokach historycznych, także powodowały napływ nowych leksemów. Kolejnym czynnikiem warunkującym wzmożenie zjawiska pożyczek językowych jest moda językowa. Współcześnie popularny jest język angielski, natomiast w XVIII w. szczególnie ceniony był język francuski. Powiązania handlowe, polityczne oraz kulturalne łączyły Polskę w minionych epokach na przykład z Francją oraz Włochami. Asymilacji nowych słów sprzyjała obecność na królewskim dworze obcojęzycznych władców, np. królowej Bony. Ślad językowy pozostawiły w polszczyźnie obce najazdy i wojny, które toczono na polskich ziemiach. Istotny dla języka polskiego był także okres rozbiorów, ponieważ miał wpływ na rozprzestrzenienie się języków niemieckiego oraz rosyjskiego [Przybylska 2003: 284].

Leksemy zapóŹyczone obecne w polskim słownictwie fryzjerskim są rezultatem obcych wpływów na język polski, a także stykania się Polaków z obyczajami innych

kultur. Jak zauważa Zenon Klemensiewicz: „Wymianie dóbr duchowych i materialnych, które stanowią mienie i zdobycz człowieka bez względu na jego narodowość, towarzyszy przesiąkanie do pewnego języka elementów obcych. Stwierdzamy ten stan rzeczy w różnych językach, a jego obecność w polszczyźnie nie jest ani czymś osobliwym, ani wyjątkowym, ani uwłaczającym. Wszedłszy stosunkowo później w cywilizacyjno-kulturowy krąg zachodni, przejęli Polacy wiele urządzeń, zwyczajów, obyczajów, szczegółów bytu i zachowania się od obcych” [Klemensiewicz 1999: 132].

Renata Przybylska stwierdza, że zapożyczenia przenikały do języka polskiego dwojako: „bezpośrednio (czyli wprost z jakiegoś języka do polszczyzny) albo pośrednio (czyli z języka-źródła do języka-pośrednika, a dopiero stąd do polszczyzny). Przejmowane były drogą ustną albo przez język pisany” [Przybylska 2003: 284].

Pełne przejście leksemu zapożyczonego objawia się „jego spolszczoną pisownią i wymową, fleksyjnością (z zachowaniem polskich wymian tematycznych) i byciem podstawą derywatów słowotwórczych. Taki proces przeszło wiele wyrazów dawniej zapożyczonych, ale też sporo wyrazów dopiero od niedawna obecnych w polszczyźnie, na przykład *balejaż* (fr. *balayage*). Świadczy to o dużej sile rozwojowej współczesnego języka polskiego i żywotności procesów w nim zachodzących” [Markowski 2012: 138].

Zapożyczanie obcych wyrazów to jedna z metod wzbogacania i odnawiania słownictwa. Jest to proces konieczny, aby język mógł funkcjonować jako narzędzie porozumiewania się społeczeństwa [Walczak 1987: 15]. Czerpanie ze źródeł obcojęzycznych jest obecnie bardzo silną tendencją, charakteryzowaną jako internacjonalizacja, czyli umiędzynarodowienie języka [Bajerowa 2003: 89].

1. Germanizmy

Germanizmy to wyrazy zapożyczone z języka niemieckiego. Oddziaływania niemieckie na polszczyznę sięgają czasów średniowiecznych. Miały niebagatelny wpływ na język polski w XIII, XIV oraz XV w. [Klemensiewicz 1999: 136]. Asocjacje z języka niemieckiego mocno zaznaczyły się w strukturze wyrazowej polszczyzny i tworzą pokaźną część zasobu leksykalnego polszczyzny [Witaszek-Samborska 1993: 36].

Specyficzną cechą niemieckich pożyczek była ich silna koligacja z życiem praktycznym, na przykład rękodzielnictwem, rzemiosłem, strojem. W rezultacie powszechność germanizmów była szeroka i miała fundament w mowie codziennej mieszkańców miast. W dobie średniopolskiej zaczęły funkcjonować zapożyczenia niemieckie związane z leksyką fryzjerską, takie jak: *dyszel*, *barwa*, *farbarz*, *far-*

tuch, fiserunk ‘wizerunek’, *karbować, klamra, penzel, sztuka, waga* [Klemensiewicz 1999: 343–344].

Jak stwierdza Renata Przybylska, niemieckie leksemy przenikały do języka polskiego „bezpośrednio przez żywy mówiony język [...]. Germanizmy, trwające głównie w mowie Polaków (nie w piśmie), przekazywane ustnie z pokolenia na pokolenie, miały niestabilizowaną wymowę i odmianę. Wiele z nich przetrwało do dziś w warstwie żargonowej słownictwa zawodowego” [Przybylska 2003: 286]. Obecnie w polskim słownictwie fryzjerskim występują leksemy zapożyczone z języka niemieckiego, takie jak:

barwa <śr.-w.-niem. *varwe* ‘farba, kolor’> atrybut materii fizycznej interpretowany wzrokowo, ulegający zmianie w relacji z oświetleniem. We fryzjerstwie główny porządek barw składa się z barw podstawowych i pochodnych / SJPS / USJP¹;

cystyna <od ‘cysta’; niem. *Zyste*, ang. *cyst*, z gr. *kýstis* ‘pęcherz’> aminokwas powstający z cysteiny, wchodzi w skład keratyny, która jest podstawowym budulcem włosa / SWO;

dezynfekcja <dez- + infekcja; niem. *Infektion*, fr., ang. *infection* ‘zakażenie’, z p.-łac. *infectio* w innym zn.> odkażanie, szereg czynności mających na celu niszczenie drobnoustrojów chorobotwórczych występujących na różnych obszarach przez radykalną ingerencję w strukturę tych mikroorganizmów, aby nie dopuścić do ich rozprzestrzeniania się / SJPS / USJP / SWO;

dysza <niem.> nasadka suszarki kierująca strumień powietrza / SJPS / SWO;

emulgacja <od ‘emulgować’; niem. *emulgierern*, od łac. *e-mulgeo* ‘dojść’> proces łączenia preparatów do koloryzacji włosów z wodą / SJPS / USJP / SWO;

fala <od niem. *fallen* ‘spadać’> skręt pasma lub całości włosów naturalnie lub sztucznie ukształtowany, budzący skojarzenie z falą morską / SJPS / SWO / USJP;

farba <niem. *Farbe*> mieszanka barwników i pigmentów, które współtworzą barwny preparat używany do farbowania włosów;

fartuch fryzjerski <niem. *Vortuch*> zewnętrzne okrycie osłonowe zakładane przez fryzjera podczas wykonywania zabiegu koloryzacji włosów w celu ochrony odzieży przed zabrudzeniem lub zniszczeniem / SWO / USJP / SJPS;

figówka <od ‘figa’; śr.-w.-niem. *víge*> zapalenie skóry twarzy, głównie podbródka. Zakażenie następuje w wyniku użycia źle zdezynfekowanej brzytwy / SWO / SJPS;

¹ Każdy artykuł hasłowy został opracowany według jednego schematu, który uwzględnia pochodzenie wyrazu, definicje znaczeń oraz wykaz słowników, z których korzystałem podczas wyjaśniania poszczególnych leksemów. W pracy przyjąłem następujące skróty tytułów uwzględnionych słowników: SEJP – *Słownik etymologiczny języka polskiego* [Brückner, red. 1985], SJPS – *Słownik języka polskiego* [Szymczak, red. 1978], SWO – *Słownik wyrazów obcych* [Sobol, red. 1999], USJP – *Uniwersalny słownik języka polskiego* [Dunaj, red. 2007].

folia do koloryzacji <niem. *Folie*, z wł. *foglia*> warstwa plastikowa lub aluminiowa stosowana do oddzielania pasm włosów rozjaśnianych lub barwionych farbą / SWO / USJP / SJPS;

guma włóknista <daw. niem. *Gumme*, ze st.-fr. *goumme*> produkt do stylizacji włosów mający strukturę przypominającą włókna / SWO;

karbownica <od 'karb', śr.-w.-niem. *kerb* 'nacięcie'> urządzenie elektroniczne, służące do karbowania włosów w celu nadania im objętości oraz kształtu kanciąstych fal / USJP;

klamra, klamerka <śr.-w.-niem. *klamere*> niewielka plastikowa zapinka używana do spinania włosów oraz chwytania termoloków i wałków / USJP / SWO / SJPS;

koloryzacja <od 'koloryzować' niem. *kolorisieren*, od fr. *coloris* 'koloryt'> proces farbowania włosów wykonywany za pomocą nieutleniających lub oksydacyjnych farb do włosów / SWO;

lakier <od 'lakierować', niem. *lackieren*> kosmetyk do stylizacji i utrwalania fryzury, stosowany na włosy suche i wilgotne. Lakier obdarza uczesanie dużą trwałością, dodaje jej objętości, włosy zyskują dzięki niemu połysk / SWO / USJP / SJPS;

lok <niem. *Locke*> pasmo włosów uprzednio skręconych sztucznie za pomocą lokówki lub pukiel naturalnie wijących się włosów / SWO / USJP / SJPS;

maszynka <od 'maszyna', niem. *Maschine*> elektryczne urządzenie służące do strzyżenia, wygładzania, cieniowania i cięcia konturów zarostu / USJP;

pędzel <niem. *Pinsel* z łac. *peniculus*> narzędzie do koloryzacji włosów, zbudowane z trzonu i pęku włosia, przeznaczone do nakładania farby na włosy / USJP / SJPS;

punktowanie <od 'punkt', za niem. *punktieren*> technika strzyżenia włosów polegająca na punktowym wycinaniu włosów, efektem takiego cięcia jest redukcja gęstości włosów i nadanie lekkości fryzurze / SWO;

szampon <niem. *Shampoo*, z ang. *shampoo*> płynny środek do mycia włosów. Wyróżnia się szampony do włosów normalnych, przetłuszczających się, suchych, zniszczonych i szampony przeciwłupieżowe / SWO / USJP / SJPS;

tapirowanie <od 'tapirować', z niem. *toupiieren*, od ang. *toupee* 'kosmyk włosów przyprawiony w miejscu łysiejącym'> stroszenie włosów przy nasadzie skóry głowy w celu nadania fryzurze objętości / SWO / USJP / SJPS.

2. Galicyzmy

Galicyzmy to wyrazy zapożyczone z języka francuskiego. Najistotniejszy wzrost francuskich wpływów na polszczyznę datuje się na XVII wiek. Ich fundamentalnym ośrodkiem były posiadłości królewskie, ze względu na działalność dwóch władczyń

francuskiego pochodzenia – Marii Ludwiki Gonzagi oraz Marii d'Arquien. Wokół monarchiń gromadziły się damy dworskie, co powodowało, iż językiem dworu stawał się język francuski [Klemensiewicz 1999: 346]. Renata Przybylska zauważa, że „w XVIII w. znajomość francuszczyzny stanowiła wręcz przepustkę do wyższych sfer. Jak wiadomo, wzorce kultury francuskiej dominowały wówczas w całej Europie. Zapóżylenia francuskie z tego okresu dotyczyły życia dworskiego, strojów, kuchni, wojska, a także w szerokim zakresie, kultury” [Przybylska 2003: 287].

Do leksyki fryzjerskiej przedostały się takie wyrazy, jak:

amoniak <fr. *ammoniaque*, wg łac. *hammoniacum* w innym zn.> sprzężenie wodoru z azotem, przezroczysty gaz o intensywnym zapachu, dobrze rozpuszczalny w wodzie, stosowany do wyrobu nawozów sztucznych oraz w chłodnictwie, we fryzjerstwie używany jako składnik farb oksydacyjnych / SWO / SJPS / USJP;

balejaż <fr. *balayage*> technika koloryzacji włosów bazująca na piętrowym nakładaniu substancji barwiącej, umożliwiającą pozyskanie kosmyków w zróżnicowanych tonacjach tego samego koloru; urozmaicenie jednolitej barwy włosów dwoma lub trzema kolorami korelującymi z bazowym odcieniem włosów / USJP;

blond <fr.> kolor włosów: jasny, płowy, żółtawy / SJPS / USJP / SWO;

brąz <daw. *bronz*, z fr. *bronze*, wł. *bronzo*> kolor włosów: ciemny, jasny, średni / SWO / USJP;

kok <fr. *coque* (de cheveux)> rodzaj kobiecego uczesania długich włosów, które upina się z tyłu głowy / SWO / SJPS / USJP;

kontur <fr. *contour*> potencjalna linia ograniczająca fryzurę w płaszczyźnie. Rozróżnia się kontur wewnętrzny i zewnętrzny. Kontur wewnętrzny tworzy linia krańcowa pomiędzy fryzurą a linią czoła i policzków. Kontur zewnętrzny określa wierzchni kształt uczesania / USJP / SWO / SJPS;

lustro <fr. *lustre*> płyta szkła oklejonego na spodniej powierzchni powłoką srebra lub aluminium, posiadająca właściwość odbijania umieszczonych przed nią rzeczy lub osób, używana, w salonie fryzjerskim do kontroli wykonywanej usługi przez fryzjera i klienta / SWO / USJP / SJPS;

maska, maseczka <fr. *masque*> preparat kosmetyczny stosowany do pielęgnacji uszkodzonych włosów, zamyka łuski włosów, wygładza je i nadaje im połysk, neutralizuje odczyn zasadowy / SWO / USJP / SJPS;

ondulacja trwała <fr. *ondulation*, od *onduler*> zmiana struktury włosów przez zastosowanie środków chemicznych i fizycznych w celu ich skręcenia, sfalowania / SWO / SJPS;

paleta kolorów <fr. *palette*, ‘łopatka’> karta kolorów z pasmami syntetycznych włosów zafarbowanych różnymi odcieniami farb, niezbędna w doborze kolorystycznym przed zabiegiem farbowania włosów / SWO / USJP / SJPS;

papiloty <fr. *papillote*, od *papilot* ‘motyl’ z łac. *papilio*> rulony wykonane z syntetycznego materiału, odporne na działanie substancji chemicznych, stosowane do zakręcania loków / SWO / USJP / SJPS;

paż <fr. *page*> geometryczna, kobieca fryzura z prosto ściętą grzywką, podkreśla owal twarzy i koncentruje uwagę na oczach / SWO / USJP / SJPS;

peleryna fryzjerska <fr. *pèlerine*, od *pelerin* ‘pielgrzym’> szerokie okrycie wierzchnie, wykonane z nieprzemakalnego materiału, chroniące odzież klienta podczas strzyżenia lub zabiegów chemicznych wykonywanych na włosach / SWO / USJP / SJPS;

peruka <fr. *perruque*, z daw. wł. *perruca* ‘fryzura’> włosy sztuczne lub naturalne przyczepione do specjalnej siatki, właściwie wymodelowane, imitujące naturalne uczesanie, nakładane na własne włosy / SWO / USJP / SJPS;

pikowanie <od ‘pikować’, fr. *piquer* ‘kłuć’> technika strzyżenia stosowana do cieniowania włosów, przerzedzanie włosów, w celu nadania lekkości fryzurze / SWO / SJPS;

refleks <fr. *réflexe*, z p.-łac. *reflexus* ‘ruch powrotny (morza, słońca itp.)’> technika koloryzacji włosów polegająca na rozjaśnieniu lub zafarbowaniu ich wybranych partii / SWO / USJP / SJPS;

treska <fr. *tresse*> sztuczne lub naturalne włosy uformowane w kok, warkocz, loki, doczepiane w celu powiększenia fryzury / SWO / USJP / SJPS;

żel <fr. *gelée* ‘galareta’> kosmetyk do stylizacji włosów o galaretowatej, transparentnej konsystencji, usztywnia i nabłyszcza fryzurę / SWO / USJP / SJPS.

Prymat języka francuskiego utrzymywał się od początków XIX w. do II drugiej wojny światowej. Umiejętność władania francuszczyzną była wtedy wyznacznikiem dobrego wykształcenia. Po zakończeniu II wojny światowej oddziaływanie języka francuskiego znacznie osłabło [Przybylska 2003: 287–288]. Bogdan Walczak zauważa, że „od tego czasu w języku polskim pojawiają się wprawdzie jeszcze wciąż nowe zapożyczenia francuskie, jednak co do siły oddziaływania francuszczyzna ustępuje pierwszeństwa językowi angielskiemu” [Walczak 1987: 20].

3. Anglicyzmy

Wpływy języka angielskiego na polszczyznę mają najkrótszą historię spośród pozostałych zapożyczeń. Pierwsze z nich pojawiały się nielicznie w XVIII i XIX w., a ich ekspansja przypada na ostatnie lata okresu międzywojennego i niepowstrzymanie trwa do dzisiaj. Anglicyzmy występujące w języku polskim w XX w. miały związek głównie ze sportem, handlem i turystyką [Przybylska 2003: 289]. Pod koniec XX w. rozpoczęła się masowa nauka języka angielskiego w szkołach. Nauka, technika, kultura dostarczyły korpusowi języka polskiego wiele nowych anglicyzmów, w szczególności po 1989 r., kiedy Polska w dużym stopniu poszerzyła horyzonty ogólnoświatowe [Bajerowa 2003: 90].

Współczesna polszczyzna podlega powszechnemu wpływowi języka angielskiego. Władysław Lubaś stwierdza, że przyczyna tej ekspansji tkwi w globalizacji

i kulturowej roli państw, które posługują się językiem angielskim jako uniwersalnym narzędziem komunikacji we wszelkich sferach życia [Lubaś 2005: 66].

W polskim słownictwie fryzjerskim także występują liczne anglicyzmy, np.:

afro <ang.> rodzaj fryzury ułożonej z bardzo mocno skręconych włosów, rozłożycie nastroszonych, wyjątkowo rozpowszechniona wśród Murzynów / USJP / SWO;

dredy, dreadloki <z ang. *dreadlocks*> rodzaj uczesania, które powstaje w wyniku sfilcowania wiązek włosów na głowie;

dyfuzor <ang. *diffuser*, od *diffuse* ‘dyfundować’> nasadka suszarki, stosowana do zmniejszenia siły strumienia powietrza kierowanego na włosy / SWO;

gradacja <ang., fr. *gradation*, z łac. *gradatio* ‘wznoszenie się stopniowo, krok po kroku’> stopniowanie włosów za pomocą odpowiednio dobranej techniki strzyżenia / SWO / USJP;

klips <ang. *clip* ‘zacisk, skrzypce, klamra, broszka’> uchwyt, zacisk wykonany z tworzywa syntetycznego lub metalu stosowany do separacji włosów i spinania ich / SWO / USJP;

bob <ang.> klasyczna kobieca fryzura, posiadająca kształt boba z zachowaniem dłuższych włosów z tyłu i po bokach głowy / SWO;

tekstura włosów <ang., fr. *texture*, z łac. *textura* ‘tkanina’> kształt i forma uczesania, wizualna jakość włosów, powierzchnia fryzury, którą można wyczuć dotykiem / SWO / SJPS;

toner <ang.> produkt do koloryzacji włosów pozwalający na zmianę ich odcienia, stosowany do zniwelowania niepożądanego efektu farbowania, uszlachetniacz koloru / SWO;

tonik <ang. *tonic*> płynny produkt do pielęgnacji włosów / SWO / USJP;

trymer <ang. *trimmer*> mała maszynka do precyzyjnego strzyżenia w okolicach twarzy i przycinania konturu zarostu / SWO.

4. Latynizmy

Latynizmy są to zapożyczenia pochodzące z języka łacińskiego, które pozostawiły długotrwałe ślady w języku polskim. Zapoczątkowane w średniowieczu wyrazowe wpływy łaciny umocniły się w XVI i XVII w. Sprzyjała temu ranga łaciny jako ponadnarodowego języka uczonej części społeczeństwa. Renata Przybylska zwraca uwagę, że „najwięcej latynizmów zawiera słownictwo specjalne z tego okresu: prawno-polityczne, medyczne, szkolne, liturgiczne, geograficzne czy gramatyczne [...], zazwyczaj abstrakcyjne. Trafiają się też łacińskie pożyczki dotyczące bardziej przyziemnych realiów, np. *kapelusz*” [Przybylska 2003: 285].

Nadmierne uwielbienie łaciny w XVII w. uzewnętrzniło się w postaci tzw. makaronizowania, czyli systematycznego dodawania łacińskich leksemów do

polskiego tekstu. Oświecenie doprowadziło do schyłku przesadnego nadużywania łaciny. Od tego momentu jej wpływ ograniczał się do wzbogacania leksyki specjalistycznej konkretnych nauk lub dyscyplin wiedzy fachowej [Przybylska 2003: 285]. Niektóre latynizmy funkcjonują do dziś w leksyce fryzjerskiej:

ampulka <łac. *ampulla*> mała fiolka ze szkła lub syntetycznego materiału, hermetycznie zamknięta, mieszcząca pojedynczą dozę substancji pielęgnującej włosy i skórę głowy / SWO / SJPS / USJP;

henna <n.-łac., z ar. *hinná*> naturalny barwnik roślinny stosowany we fryzjerstwie do farbowania włosów na kolor kasztanowy, pozyskiwany z lawsonii (*Lawsonia inermis*) / SWO / USJP / SJPS;

olejek <od 'olej', łac. *oleum*> lekko tłusty preparat do pielęgnacji włosów, stosowany w celu nawilżenia włosów, poprawienia elastyczności i nadania połysku / SWO;

sekcja <łac. *sectio* 'rozcięcie'> podział włosów na partie niezbędny do wykonania strzyżenia, wynika z wprowadzenia linii kapelusza. Wyróżnia się sekcję wewnętrzną położoną powyżej linii kapelusza i sekcję zewnętrzną usytuowaną poniżej tej linii / SWO / USJP / SJPS;

separowanie <łac. *separo* 'odłączam'> zasada tworzenia fryzury, powtarzanie takich samych elementów uczesania. Poprzez separowanie fryzura jest precyzyjna i zyskuje równowagę / SWO / USJP / SJPS;

serum <łac. dosł. 'serwatka'> kosmetyk do pielęgnacji włosów zawierający duże stężenie związków aktywnych, przez co jego działanie jest szybkie i skuteczne / SWO.

5. Bohemizmy

Koneksje czeskie związane były z przyjęciem chrześcijaństwa w 966 r. i utrzymywały się przez całe średniowiecze, a w szczególności dominowały w XV i XVI w. Ówczesnie język czeski był w Polsce bardzo popularny i rzutował głównie na polskie piśmiennictwo. Początkowe pożyczki językowe to pojęcia religijne, nazwy dni tygodnia, oznaczenia wojskowe, terminy opatrujące nazwą stosunki społeczne. Pośrednictwo czeskie ułatwiało także przenikanie wyrazów niemieckich do języka polskiego [Przybylska 2003: 285]. Późniejsze bohemizmy miały charakter literacki, jednak wiele z nich zakorzeniło się w systemie leksykalnym polszczyzny. Zapożyczenia z tego języka odgrywają istotną rolę w polskich tekstach, mimo że ich obecność w słownikach jest znacząco mniejsza niż obecność leksemów niemieckich i francuskich [Witaszek-Samborska 1993: 51]. Do słownictwa fryzjerskiego przeszły takie leksemy, jak:

czarny <czes. *czerný*> najciemniejszy kolor w paletcie barw fryzjerskich, właściwy węglowi i sadzy, kolor kontrastowy do białego / SEJP / SJPS / USJP;

grzebień <czes. *hrzeben*> narzędzie wykonane z twardego tworzywa, z zębami o różnej długości i szerokości, przeznaczone do czesania oraz modelowania włosów / USJP / SJPS / SEJP;

jedwab <czes.> płynny kosmetyk do stylizacji i pielęgnacji włosów, zawiera ekstrakt z włókien kokonu jedwabnika, stosowany w celu nabłyszczania i nawilżenia włosów / USJP / SJPS.

6. Italianizmy

Zapożyczenia zaczerpnięte z języka włoskiego stanowią dziedzictwo XVI i XVII w. i są rezultatem ówczesnej mody językowej panującej na dworze królewskim. Moda ta związana była z przybyciem do Krakowa królowej Bony wraz ze swoją włoską świtą. Zapożyczenia odnoszą się przede wszystkim do mody, kuchni, biżuterii i tańca. Obecnie duża część polskiej leksyki malarskiej, architektonicznej i muzycznej ma włoskie korzenie [Przybylska 2003: 287]. We fryzjerstwie również funkcjonują italianizmy, np.:

pasta <wł. z gr.> produkt do nietrwalej zmiany kształtu fryzury o półstałej, mazistej konsystencji / SWO / USJP / SJPS;

pomarańczowy <od ‘pomarańcza’, daw. wł. *pomarančia*, z hiszp. *naranja*, ‘pomarańcza’> barwa chromatyczna stosowana w tworzeniu kolorów, mająca barwę żółtopomarańczową / SWO / USJP / SJPS.

Zakończenie

Wyrazy zapożyczone z obcych języków stanowią znaczną część polskiej leksyki fryzjerskiej. Adaptowane są razem z pojęciami, przedmiotami i zjawiskami, do których się odnoszą. Oznacza to synchroniczne przyswojenie desygnatu i jego nazwy. Dodatnią cechą zapożyczeń leksykalnych jest ujednolicanie się słownictwa w różnych językach, co powoduje umiędzynarodowienie języka poszczególnych dziedzin sztuki i nauki [Markowski 2012: 157].

Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzam, że najbardziej znaczący wpływ na rozwój polskiego słownictwa fryzjerskiego miał język niemiecki, a także język francuski. Najobszerniejszą grupę zapożyczeń stanowią wyrazy odnoszące się do nazw przyborów fryzjerskich oraz produktów do pielęgnacji i stylizacji włosów. Istotny wpływ na rozwój rodzimej leksyki fryzjerskiej miały także łacynizmy, bohemizmy i italianizmy. Współcześnie wiele nazw odnoszących się do produktów technicznych, kosmetyków i fryzur zostaje zapożyczonych z języka angielskiego.

Wykaz skrótów

ang.	– angielski
ar.	– arabski
czes.	– czeski
daw.	– dawny
dosł.	– dosłownie
fr.	– francuski
gr.	– grecki
hiszp.	– hiszpański
niem.	– niemiecki
n.-łac.	– nowołaciński
p.-łac.	– późnołaciński
st-fr	– starofrancuski
śr.-w.-niem.	– średnio-wysoko-niemiecki
wł.	– włoski
zn.	– znaczenie, znaczy

Skróty tytułów słowników

SEJP	– <i>Słownik etymologiczny języka polskiego</i> [Brückner, red. 1985]
SJPD	– <i>Słownik języka polskiego</i> [Dubisz, red. 2008]
SJPS	– <i>Słownik języka polskiego</i> [Szymczak, red. 1978]
SWO	– <i>Słownik wyrazów obcych</i> [Sobol, red. 1999]
USJP	– <i>Uniwersalny słownik języka polskiego</i> [Dunaj, red. 2007]

Bibliografia

- Bajerowa I., 2003, *Zarys historii języka polskiego 1939–2000*, Warszawa.
- Brückner A. (red.), 1985, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Warszawa.
- Dubisz S. (red.), 2008, *Słownik języka polskiego*, Warszawa.
- Dunaj B. (red.), 2007, *Uniwersalny słownik języka polskiego*, Warszawa.
- Klemensiewicz Z., 1999, *Historia języka polskiego*, Warszawa.
- Lubaś W., 2005, *Zmieniać czy ulepszać polską politykę językową* [w:] *Polska polityka komunikacyjno-językowa wobec wyzwań XXI wieku*, red. J. Porayski-Pomsta, S. Gajda, A. Markowski, Warszawa, s. 60–73.
- Markowski A., 2012, *Wykłady z leksykologii*, Warszawa.
- Przybylska R., 2003, *Wstęp do nauki o języku polskim*, Kraków.
- Sobol E. (red.), 1999, *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa.
- Szymczak M. (red.), 1978–1981, *Słownik języka polskiego*, t. 1–3, Warszawa.
- Walczak B., 1987, *Między snobizmem i modą a potrzebami języka, czyli o wyrazach obcego pochodzenia w polszczyźnie*, Poznań.
- Witaszek-Samborska M., 1993, *Zapożyczenia z różnych języków we współczesnej polszczyźnie*, Poznań.

BORROWINGS FROM POLISH HAIRDRESSER'S NOMENCLATURE**Summary**

In the following article the author analyzes words borrowed from the foreign languages which are current in polish hairdresser's nomenclature. Analyzing material consists of three hundred entries in range of hairdressing, cosmetics and common nomenclature. Lexical borrowings create a group of sixty articles with entries mentioned in dictionaries used for excerpting research material. On the basis of the analysis it can be certified that the most comprehensive group of words is adopted from the German language and French language. These are the terms mostly concerning of the names of hairdresser's equipment and cosmetics used for hair care and styling. The research also contains the important group of words borrowed from Latin, Czech and Italian languages which played the significant part of the polish hairdressing nomenclature. Currently many terms describing technical products, cosmetics and hairstyles are borrowed from the English language. That is the very interesting and rich lexical display which is constantly evolving and can lead to different research dispositions in the future.